

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента,
к. е. н., професора М. В. Ковбатиюк
на дисертаційну роботу Максимова Сергія Борисовича
на тему «Механізм адаптивного стратегічного планування в системі
управління діяльністю підприємств водного транспорту»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність теми дослідження. Стратегічний розвиток транспортних підприємств має значний вплив на удосконалення діяльності багатьох сфер економіки країни. Місце стратегічного планування в сучасних системах управління набирає нового сенсу та функціонального значення. Його використання забезпечує модернізацію, адаптацію та утримання позицій на ринку протягом довгострокового періоду. Функціонування транспортних підприємств супроводжується трансформаціями систем управління під впливом мінливого навколишнього середовища, тому вони вимушені змінювати власну систему управління враховуючи адаптивний підхід, який найбільш ефективно використовувати на етапі стратегічного планування. Ефективне стратегічне планування, як основа стратегічного управління, потребує удосконалення методичних положень, методик, інструментарію, які дозволять ліквідувати чи максимально адаптуватися до змін навколишнього середовища, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 309 сторінок друкованого комп'ютерного тексту. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 183 сторінках. Робота містить 30 таблиць та 58 рисунків, список використаних джерел зі 240 найменувань та 9 додатків.

Перший розділ дисертаційної роботи висвітлює теоретико-методичні засади адаптивного стратегічного планування. Увага автора акцентована на визначенні місця та ролі стратегічного планування в системі управління підприємством, дослідженні понятійного апарату та сутності стратегічного планування, обґрунтуванні необхідності застосування адаптивного стратегічного планування в системі управління підприємством та визначенні його відмінних рис від стратегічного планування, систематизації існуючих інструментів та методів адаптивного стратегічного планування.

У другому розділі проведено аналітико-діагностичну оцінку сучасного стану підприємств водного транспорту та особливостей їх розвитку.

Проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку підприємств водного транспорту як у світі в цілому, так і в Україні, проведено комплексний аналіз діяльності підприємств водного транспорту Українського Придунав'я, обґрунтовано доцільність формування механізму адаптивного стратегічного планування в системі управління підприємствами водного транспорту.

Третій розділ присвячено формуванню інструментарію адаптивного стратегічного планування в системі управління підприємствами водного транспорту. Запропоновано концептуальну модель механізму адаптивного стратегічного планування в системі управління підприємствами водного транспорту, сформовано систему індикаторів як складову механізму адаптивного стратегічного планування для підприємств водного транспорту, здійснено практичну реалізацію механізму адаптивного стратегічного планування в системі управління на прикладі діяльності ПрАТ «Українське Дунайське пароплавання».

Ґрунтовність результатів дисертаційного дослідження С.Б. Максимова підтверджується достатньо глибоким теоретико-методичним та емпіричним обґрунтуванням зроблених автором основних наукових положень, висновків та рекомендацій. При виконанні дослідження було опрацьовано значну кількість наукових праць з тематики стратегічного управління, стратегічного планування, адаптивності, інструментарію стратегічного планування, стратегічного розвитку транспортних підприємств. При аналізі автор використав широкий обсяг статистичних даних з різних вітчизняних та закордонних інформаційних баз та наукових публікацій, що визначило належну фактологічну базу дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження є теорії та основи менеджменту, економіка підприємства, концепція сталого розвитку, дослідження сучасних українських та закордонних учених з різних галузей знань, думки яких висвітлено в наукових положеннях щодо стратегічного управління та планування розвитком підприємств. Результати дисертаційної роботи одержано з урахуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: методів узагальнення та системного аналізу (при вивченні теоретичних підходів щодо сутності стратегічного планування), методів порівняння та динамічного ряду (при аналізі стану, тенденцій розвитку підприємств водного транспорту), графо-аналітичних методів (для наочного відображення аналітичних даних та результатів досліджень), методів логічного узагальнення (при формуванні системи індикаторів для проведення комплексного моніторингу підприємств водного транспорту), методів прогнозування бізнес-показників (при побудові рівнянь прогнозних трендів розвитку за ключовими індикаторами діяльності).

Основні положення, висновки та рекомендації, отримані у дисертації, використані при виконанні таких науково-дослідних робіт: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах глобалізації» (виконувалася у Державному університеті інфраструктури та технологій у 2019-2022 рр., № державної реєстрації 0118U100624); «Підвищення енергоефективності у судноплавстві» (виконувалася у Дунайському інституті Національного університету «Одеська морська академія» у 2019–2022 рр., № держреєстрації 0118U007606); «Підвищення ефективності експлуатації морських суден та суден внутрішнього плавання» (виконується у Дунайському інституті Національного університету «Одеська морська академія» у 2023-2026 рр., № держреєстрації 0123U101516).

Наукова новизна і практичне значення одержаних результатів.

Ознайомлення із дисертацією С.Б. Максимова дозволило зробити висновок, що дисертаційна робота містить належні ознаки наукової новизни, яка зосереджена на розкритті і поглибленні теоретичних засад та розробці науково-методичного забезпечення, інструментарію і практичних рекомендацій до здійснення адаптивного стратегічного планування у діяльності підприємств водного транспорту. Положення, винесені автором у пункти наукової новизни, не викликають заперечень, а їх рівень новизни чітко визначений.

Беззаперечною науковою новизною дослідження є вперше сформований механізм адаптивного стратегічного планування, який є складовою частиною системи управління діяльністю підприємств водного транспорту, побудований на засадах принципів адаптивного стратегічного планування з використанням інструментарію стратегічного управління, що спрямований на координацію функціональних аспектів планування діяльності підприємств водного транспорту з метою збереження їх цілісності, підтримання стабільного стану параметрів функціонування, оптимального протікання процесів і своєчасної реакції на зміни внутрішнього та оточуючого середовищ.

Вагомим внеском автора є удосконалення методичного підходу до реалізації механізму адаптивного стратегічного планування для підприємств водного транспорту, що на відміну від існуючих включає такі етапи стратегічного планування: обґрунтування необхідності розробки адаптивного стратегічного плану, комплексний моніторинг діяльності підприємства, стратегічний аналіз та формування елементів адаптивного стратегічного плану, визначення очікуваних результатів від його реалізації.

Науковим здобутком автора є удосконалення системи індикаторів для проведення комплексного моніторингу підприємств водного транспорту.

Запропонована система включає вісім груп показників, а саме: техніко-експлуатаційну, інноваційно-інвестиційну, ринкову, фінансову, економічної ефективності, організаційну, екологічну та кадрового забезпечення, які, окрім загальноприйнятих показників, доповнено показниками, що враховують специфіку діяльності підприємств водного транспорту та є актуальними та релевантними.

Складовою наукової новизни є запропоновані автором поглиблені трактування сутності категорій «адаптивне стратегічне планування» та «стратегічне управління».

Подальшого розвитку набуло проведене в роботі дослідження щодо систематизації видів стратегій для підприємств водного транспорту за рівнями управління та їх ранжування за пріоритетністю у використанні, що дозволяє топ-менеджменту оптимізувати процес вибору стратегії в процесі адаптивного стратегічного планування.

Практичне значення результатів підтверджено їхнім впровадженням у діяльності транспортних підприємств, а саме у Державному підприємстві «Ізмаїльський морський торговельний порт» (довідка № 39/183-22 від 23.11.2022 р.) та у ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» (довідка № 297/02-02/01 від 17.03.2023 р.). Результати досліджень використовуються у навчальному процесі Державного університету інфраструктури та технологій під час викладання дисциплін: «Стратегічне управління», «Операційний менеджмент», «Адаптивний менеджмент», «Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємств транспорту», «Економічний аналіз» (акт впровадження № 642а/01-11 від 19.12.2022 р.) та у освітньому процесі Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» (акт впровадження № 633 від 30.12.2022 р.).

Наведені у дисертаційній роботі обґрунтування положень наукової новизни результатів дослідження та практичне впровадження підтверджують відповідність висновків та результатів дисертації С.Б. Максимова встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України щодо їх новизни та достовірності.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження. Результати дослідження та основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 19 наукових публікаціях. З них 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 2 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus та 1 одноосібний розділ у колективній монографії, що рекомендована до друку вченою радою Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська

академія». Основні теоретичні та методологічні положення дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися й одержали позитивну оцінку на десяти міжнародних науково-практичних конференціях та одній вузівській конференції.

Усі отримані наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою. Внесок автора у роботи, що опубліковані у співавторстві, належним чином конкретизовано у переліку опублікованих за темою дисертації праць. На захист дисертації виносяться виключно особисті розробки.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота С.Б. Максимова на тему «Механізм адаптивного стратегічного планування в системі управління діяльністю підприємств водного транспорту» є завершеним науковим дослідженням, що містить елементи наукової новизни та практичної значимості. У дисертації чітко визначені мета та завдання дослідження, її предмет і об'єкт. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною особисто здобувачем, містить цінні теоретичні та науково-практичні висновки й рекомендації. Дисертація написана українською мовою та має науковий стиль, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності, проілюстровано таблицями і рисунками.

Проведена експертиза представленої на рецензування дисертаційної роботи, а також наукових праць її автора дозволяє зробити висновок про достатній ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження та відповідність дисертації С.Б. Максимова спеціальності 073 Менеджмент.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані особисто здобувачем. Ознайомлення з дисертаційною роботою С.Б. Максимова, його науковими працями дає підстави зазначити, що автор дотримується принципів і норм академічної доброчесності. У дисертаційній роботі мають місце посилання на джерела інформації щодо використаних тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо. Посилання подані з дотриманням норм законодавства про авторське право, що дозволяє констатувати відсутність порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Поряд з позитивною оцінкою дослідження, за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними у дисертаційній роботі, слід виділити окремі зауваження та дискусійні моменти, які мають

рекомендаційний характер та слугують підставою для наукової дискусії:

1. Дискусійним залишається питання визначення розподілу видів стратегій за рівнями управління для підприємств водного транспорту.

2. Доцільно, за можливості отримання даних, збільшити аналітичний період для побудови трендів зміни ключових індикаторів діяльності підприємств для вирівнювання часового ряду та згладжування інтенсивності коливань показників.

3. Для визначення дієвості запропонованого механізму адаптивного планування бажано було б провести його апробацію на інших підприємствах водного транспорту.

У цілому висловлені зауваження не применшують отриманих результатів та можуть стати напрямом подальшого наукового пошуку автора.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Максимова Сергія Борисовича за своїм змістом і структурою є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій викладено наукові положення, нові науково обґрунтовані результати особисто проведених здобувачем досліджень, що мають важливе значення для розвитку економічної науки та практики. Отримані результати та запропоновані автором рішення, висновки, рекомендації є достовірними та достатньо обґрунтованими. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації, головні результати дослідження, його наукову новизну та практичну значущість.

За своїм змістом, оформленням, актуальністю, ґрунтовністю вирішення наукових проблем, рівнем наукової новизни, теоретичним та практичним значенням одержаних результатів представлена дисертаційна робота на тему «Механізм адаптивного стратегічного планування в системі управління діяльністю підприємств водного транспорту» повністю відповідає спеціальності 073 Менеджмент та вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме пунктам 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Максимов Сергій Борисович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 Менеджмент у галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Рецензент,

директор ІУТП

Державного університету

інфраструктури та технологій

кандидат економічних наук, професор
ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Підпис: *Коббатюк Марина Валеріївна*
Засвідчує: *Заступник ректора*

Марина КОВБАТЮК

П.О. Витвич